

מצה עשירה

1 פסחים (לה-לו):

אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש: עיסה שנלוושה ביין ושמן ורפש - אין חייבין על חימוצה כרת. יתיב רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע קמיה דרב אידי בר אבין, ויתיב רב אידי בר אבין וקא מנמנם. אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא: מאי מעמא דריש לקיש? - אמר ליה: דאמר קרא לא תאכל עליו חמץ [ונגזר] דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו במצה - חייבין על חימוצו כרת. והא, הואיל ואין אדם יוצא בה ידי חובתו, דהויא ליה מצה עשירה - אין חייבין על חימוצה כרת...

איתער בהו רב אידי בר אבין, אמר להו: דרדקי, היינו מעמא דריש לקיש: משום דהוו להו מי פירות, ומי פירות אין

מחמיצין.

2 שם לו.

והתניא: אין לשין עיסה בפסח ביין ושמן ורפש.

3 מגן אברהם, תע"א, ס"ק ה:

(פמ"ג) (מחז"ש) מצה עשירה - פי' שנלוושה במי פירות לבד אבל נילוושה במי פירות עם מים יוצאין בה בשעת הדחק וראייה ממנחות וא"כ אסור לאוכלה בע"פ (מהר"ל בס' גבורות ה' וב"ח)...
[ולא נראה] אלא ודאי אפי' עם מים אין יוצאין משום מצה עשירה.

4 רמב"ם (הלכות חמץ ומצה פ"ה ה"כ):

מותר לתת התבלין והשומשמין והקצת וכיוצא בהן לתוך הבצק, וכן מותר ללוש העיסה במים ושמן או דבש וחלב או לקטף בהן, וביום הראשון אסור ללוש ולקטף אלא במים בלבד, לא משום חמץ אלא כדי שיהיה (דברים ט"ז) לחם עוני, וביום הראשון בלבד הוא שצריך להיות זכרון לחם עוני.

5 רבינו חננאל (פסחים לו):

ושנינן הא דאסור מצה עשירה ביום טוב ראשון בלבד בזמן שעונין אחריו דברים והן ההגדה שאמר מצה זו שאנו אוכלין על שום מה וכו' אסור אותו זמן לאכול מצה עשירה דבעינן עוני.

6 תוס' (לה; ד"ה ומי פירות):

ומי פירות אין מחמיצין - היינו להתחייב כרת כדאמרין בהדיא אין חייבין על חימוצו כרת אבל לאו אית ביה... וקשה דלקמן (דף מ.) מסקינן גבי קימחא דאבישונא אבל מי פירות שרי דמי פירות אין מחמיצין משמע דשרינן לגמרי וכן פי' ר"ת דאין מחמיצין כל עיקר. והא דאמר תשרף מיד כשעירב עמהן מים דאז ממהרות יותר להחמיץ ועל הא אמר דאין בהן כרת אבל לאו אית ביה אבל היכא דלית ביה תערובת מים כגון יין וחומץ ושאר מי פירות שרו לגמרי...

7 רש"י פסחים לו. ד"ה אין לשין:

אין לשין את העיסה - של מצות ביין ושמן ורפש - מפני שקרובה וממהרת להחמיץ, ואין אדם יכול לשומרה, לפיכך, אם לש - תשרף מיד... [ולריש לקיש] דאמר לעיל 'מי פירות אין מחמיצין' - לא קשיא הך, דאיהו אין חייבין על חימוצו כרת קאמר, ולא הוי חמץ גמור אלא חמץ נוקשה הוי - כלומר רע, ואותו חימוץ הן ממהרין להחמיץ, ואי אפשר לשומרו.

9 ראב"ד שם:

השגת הראב"ד: אלא אפילו הניחן כל היום עד שנתפח כל הבצק הרי זה מותר באכילה. א"א אין דבר זה פשוט ולא הכל מודים בו דנהי דאין עושין חמץ גמור ואין חייבים על חמוצו כרת אבל נוקשא הוי מיהת ואסור.

10 רמב"ם חמץ ומצה פ"ה ה"ב:

חמשת מיני דגן אלו אם לשן במי פירות בלבד בלא שום מים לעולם אינם באין לידי חמוץ אלא אפילו הניחן כל היום עד שנתפח הבצק הרי זה מותר באכילה, שאין מי פירות מחמיצין אלא מסריחין... והוא שלא יתערב בהן שום מים בעולם, ואם נתערב בהן מים כל שהוא הרי אלו מחמיצין.

11 רמ"א שם:

הגה: ובמדינות אלו אין נוהגין ללוש במי פירות... ואין לשנות - אם לא בשעת הדחק, לצרכי חולה או זקן הצריך לזה.

12 שולחן ערוך תס"ב, א:

מי פירות בלא מים אין מחמיצין כלל, ומותר לאכול בפסח מצה שנילושה במי פירות אפילו שהתה כל היום.

12 משנה-ברורה שם ס"ק טו:

דחוששין לכתחילה לסברת הני פוסקים דסבירא להו דמי פירות בלחודייהו גם כן מחמיצים וממהרין גם כן להחמיץ; וגם חוששין שמא נתערב בהם מעט מים, דלכולי עלמא מחמיץ.

14 שו"ע (תס"ב, ג):

מותר ללוש ביין אעפ"י שאי אפשר לו בלא טיפת מים שנופלת בשעת הבציר, ואף לכתחלה רגילים ליתן מים בשעת הבציר כדי להתיר נצוק ואף עפ"כ אין לחוש להם, הואיל וכבר נתבטלו המים ביין קודם שלשו העיסה.

13 בית-יוסף שם בשם הכלבו:

כתב הכל בו (ס"מ מ"ח, י"ע"ג): נהגו שלא לעשות מצה עשירה כלל בשני ימים ראשונים, דלא אתי לאחלופי בה ולמיכל מינה מצות חובה.

15 פסחים כח: ר' שמעון: "כל מחמצת" - לרבות

אפילו החמיץ על ידי דבר אחר.

תהליך החמצה רגיל

עמילן	חלבונים (גלוטן)	אנזימים
-------	-----------------	---------

3 אנזימים - כשהחשוב שבהם: בטת עמילן

פוגע באנזימים

מי פירות:

- ☒ חומציות
- ☒ ריכוז סוכר מעל 35%
- ☒ כהל מעל 12.5%

לפי הל' רמב"ם ושו"ע אין צורך להוסיף מים.

עמילן

גלוקוז

כוהל

התגדפות

הכוהל (הגז) - יוצרת החמצה ותפיחה

סודיום ביקרבונט

מים

החומצה והבסיס מגיבים. מעל 60 מעלות מתפרקת

נפלט הרבה פחמן דו חמצני

למה זמן?

אפשר וא"א.

מספר זמן נמוך וזמן גבוה של חומץ אלוהי.

